

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 211/2013-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. novembra 2013 v senáte zloženom z predsedu Juraja Horvátha a zo sudcov Sergeja Kohuta a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť P. F., t. č. vo väzbe, a M. F., K., zastúpených advokátom JUDr. P. G., H., ktorou namietajú porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a 3, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. b), c) a d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice-okolie sp. zn. 5 T 213/2012 z 11. februára 2013, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosti P. F. a M. F. **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. marca 2013 doručená sťažnosť P. F., t. č. vo väzbe, a M. F., K. (ďalej len „sťažovatelia“), zastúpených

advokátom JUDr. P. G., H., ktorou namietajú porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a 3, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. b), c) a d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice-okolie (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 5 T 213/2012 z 11. februára 2013.

Z obsahu sťažnosti vyplývajú tieto skutočnosti:

„Na sťažovateľov bola dňa 03. 12. 2012 Krajskou prokuratúrou Košice podaná obžaloba a to na P. F. pre zločin Zabíjania podľa § 147 ods. 1 Tr. zák. spáchaného formou spolupáchateľstva a prečin Výtržníctva podľa § 364 ods.1 písm./a Tr. zák. a na M. F. prečin Ublíženia na zdraví podľa § 156 ods.1 Tr. zák. a prečin Výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm./a Tr. zák. Sudkyňa Okresného súdu Košice – okolie JUDr. M. G. vytýčila vo veci termín hlavného pojednávania na deň 27. 02. 2013 o 09,00 hod. Keďže už pred doručením upovedomenia o tomto hlavnom pojednávaní bol obhajca obvinených JUDr. P. G. Okresným súdom Humenné predvolaný na hlavné pojednávanie v inej trestnej veci č. k. 1T/49/2011 na deň 27. 02. 2013 o 09,00 hod., kde ako obhajca zastupuje C. F., okamžite zaslal na Okresný súd Košice-okolie žiadosť o odročenie vytýčeného pojednávania z dôvodu kolízie...

V tejto veci chcem poukázať na skutočnosť, že predvolanie Okresného súdu Humenné obdržal právny zástupca sťažovateľov už dňa 31. 01. 2013, teda cca 3 týždne pred upovedomením Okresného súdu Košice - okolie. V trestnej veci OS Humenné, č. k. 1T/49/2011 je pritom obžalovaných spolu 8 ľudí zo závažného trestného činu Neodvedenia dane a poistného podľa § 148a ods. 1, ods. 4 Tr. zák. č. 140/1961 Zb. formou organizátorstva, pričom prípadná neúčast' obhajcu JUDr. P. G. by mohla zmarit' celé pojednávanie. Navyše bol obhajca sťažovateľov dňa 27. 02. 2013 o 08,30 hod. predvolaný na verejné zasadnutie Okresného súdu Humenné v trestnej veci, č. k. 3T/9/2013, kde zastupuje mal. T. K., stíhaného pre obzvlášť závažný zločin Nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi podľa § 172 ods. 1 písm./c, ods. 2 písm./d Tr. zák., kde bola taktiež jeho účasť na pojednávaní nevyhnutná.

Aj napriek uvedeným skutočnostiam však sudkyňa JUDr. M. G. neakceptovala riadne odôvodnené a včasné ospravedlnenie neúčasti obhajcu sťažovateľov na hlavnom pojednávaní a ustanovila sťažovateľom náhradného obhajcu, čo podľa názoru obhajoby svedčí o jej jednostrannej zaujatosti jednak voči samotným obvineným P. a M. F. a taktiež voči osobe ich právneho zástupcu JUDr. P. G. Túto odôvodnenú obavu a podozrenie o zaujatosti sudkyne JUDr. G. navyiac potvrdzuje aj jej vyjadrenie pri rozhodovaní o väzbe zo dňa 19. 12. 2012, že v danej trestnej veci nebude akceptovať žiadne ospravedlnenie neúčasti na pojednávaní a bude to brať ako obštrukciu zo strany obhajoby...

Na základe týchto skutočností zaslal obhajca sťažovateľov dňa 25. 02. 2013 na Okresný súd Košice – okolie elektronicky, so zaručeným elektronickým podpisom námietku zaujatosti voči sudkyňi JUDr. M. G. podľa § 31 a nasl. Trestného poriadku, kde uviedol tiež dôvody pre ktoré považuje zákonnú sudkyňu za zaujatú a upozornil ju aby nekonala hlavné pojednávanie dňa 27. 02. 2013 bez jeho účasti nakoľko by tým boli obzvlášť hrubo a závažne porušenie práva sťažovateľov na obhajobu a na spravodlivý súdny proces. Pred začatím hlavného pojednávania sudkyňa upovedomila prítomných so vznesenou námietkou zaujatosti, avšak vyhlásila, že toto podanie nepovažuje za námietku zaujatosti ale len za sťažnosť na postup súdu o vedenie konania, nenechala o nej v zmysle zákona rozhodnúť senát a otvorila hlavné pojednávanie vo veci...

Otvorením hlavného pojednávania v trestnej veci sťažovateľov bez prítomnosti ich zvoleného obhajcu a napriek riadne vznesenej námietke zaujatosti zákonnej sudkyne došlo k závažnému porušeniu základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces... Náhradná obhajkyňa JUDr. H. K. si mohla prevziať opatrenie, ktorým bola ustanovená najskôr 18. 02. 2013, t. j. iba 9 dní pred termínom hlavného pojednávania, pričom som presvedčený, že nedostala ani možnosť si preštudovať súdny spis. Pritom obaja sťažovatelia sú obvinení z viacerých závažných trestných činov za ktorý im môže byť uložený trest odňatia slobody až na 10 rokov. Vzhľadom na množstvo vykonaných vyšetrovacích úkonov, znaleckých posudkov a ďalších vo veci zadovážených dôkazov nie je náhradná obhajkyňa objektívne schopná za tak krátky čas si dôsledne naštudovať tak skutkovo, ako aj právne závažný prípad a poskytnúť tak kvalifikovanú právnu pomoc obžalovaným. Navyiac v prípade právoplatného odsúdenia budú sťažovatelia zaviazaní zaplatiť štátu nemalé trovy vzniknuté pribratím náhradného obhajcu, čo zbytočne

a neodôvodnene predražuje súdne konanie a robí veľké a ničím neopodstatnené náklady sťažovateľov...“

Sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd prijal tento nález:

„1. Základné právo sťažovateľa P. F. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2, ods. 3, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm./ b, c, d Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd boli opatrením Okresného súdu Košice - okolie, sp. zn. 5 T 213/12-915 zo dňa 11. 02. 2013, ktorým mu súd ustanovil náhodného obhajcu porušené.

2. Zrušuje opatrenie Okresného súdu Košice - okolie, sp. zn. 5 T 213/12-915 zo dňa 11. 02. 2013 a vec vracia Okresného súdu Košice - okolie na ďalšie konanie.

3. Základné právo sťažovateľa M. F. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2, ods. 3, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm./ b, c, d Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd boli opatrením Okresného súdu Košice - okolie, sp. zn. 5 T 213/12-917 zo dňa 11. 02. 2013, ktorým mu súd ustanovil náhradného obhajcu porušené.

4. Zrušuje opatrenie Okresného súdu Košice - okolie, sp. zn. 5 T 213/12-917 zo dňa 11. 02. 2013 a vec vracia Okresného súdu Košice - okolie na ďalšie konanie.

5. Základné právo sťažovateľov P. F. a M. F. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2, ods. 3, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm./ b, c, d Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd boli rozhodnutím alebo opatrením, resp. iným zásahom Okresného súdu Košice - okolie v trestnej veci č. k. 5 T 213/2012 zo dňa 27. 02. 2013, ktorým posúdil vznesenú námietku zaujatosti sudkyne JUDr. M. G. len ako sťažnosť na vedenie a postup konania, nerozhodol o jej vylúčení a následne otvoril hlavné pojednávanie v uvedenej trestnej veci porušené.

6. Zrušuje rozhodnutie alebo opatrenie, resp. iný zásah Okresného súdu Košice - okolie v trestnej veci č. k. 5 T 213/2012 zo dňa 27. 02. 2013, ktorým posúdil vznesenú námietku zaujatosti sudkyne JUDr. M. G. len ako sťažnosť na vedenie a postup konania, nerozhodol o jej vylúčení a následne otvoril hlavné pojednávanie v uvedenej trestnej veci,

a vec vracia Okresného súdu Košice - okolie na ďalšie konanie a ukladá mu o vznesenej námietke zaujatosti predsedkyne senátu JUDr. M. G. rozhodnúť.

7. Okresný súd Košice-okolie je povinný zaplatiť náhradu trov konania na účet právneho zástupcu sťažovateľa do pätnástich dní od právoplatnosti nálezu.“

Ústavný súd sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 211/2013-15 zo 4. apríla 2013 ju prijal na ďalšie konanie. Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľov a predsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedníčku okresného súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadrila k sťažnosti.

Právny zástupca sťažovateľov a predsedníčka okresného súdu ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Vyjadrenie predsedníčky okresného súdu bolo ústavnému súdu doručené 6. mája 2013. Vo vyjadrení sa okrem iného uvádza:

„... Dňa 8. 2. 2013 bola tunajšiemu súdu doručená žiadosť obhajcu obvinených P. F., M. F., JUDr. P. G. na odročenie hlavného pojednávania z dôvodu, že už dňa 30. 1. 2013 prevzal predvolanie na hlavné pojednávanie na Okresnom súde v Humennom na deň 27. 2. 2013 o 9.00 hod. v trestnej veci sp. zn. 1T 49/2011. Na základe uvedeného predsedníčka senátu opatrením sp. zn. 5T 213/12 zo dňa 11. 2. 2013 ustanovila obvineným P. F. a M. F. podľa § 42 ods. 1 Tr. por. náhradného obhajcu JUDr. H. K., advokátku so sídlom v K.

Z úradného záznamu zo dňa 25. 2. 2013 vyplýva, že ustanovená obhajkyňa JUDr. H. K. bola spis preštudovať a vyhotovila si aj fotokópie zo spisu.

Mailovým podaním advokátskej kancelárie JUDr. P. G., bola dňa 25. 2. 2013 predložená do spisu námietka zaujatosti voči sudkyňi JUDr. M. G. z dôvodu, že neakceptovala odôvodnené a včasné ospravedlnenie neúčasti na hlavnom pojednávaní a ustanovila obvineným P. a M. F. náhradného obhajcu, čo svedčí o jej zaujatosti. Vzhľadom na obzvlášť hrubé a závažné porušenie ústavou garantovaného práva na

obhajobu bude iniciovať konanie na ochranu práv svojich mandantov na Ústavnom súde SR...

Z vyjadrenia zákonnej sudkyne k sťažnosti vyplýva, že využila zákonný inštitút náhradného obhajcu (§ 42 ods. 1 Tr. por.) v predmetnej trestnej veci z dôvodu, že ide o väzobnú vec štyroch páchatel'ov, u ktorých vzhľadom na doterajší postoj k žalovaným skutkom nebol predpoklad postupu v zmysle § 257 Tr. por., t. j. že učinia vyhlásenie, že sú vinní, ale vo veci bude potrebné vykonať rozsiahle dokazovanie, ktoré vzhľadom na počet svedkov vypočítaných v prípravnom konaní, znalecké posudky a ďalšie listinné dôkazy, ktoré sú obsiahnuté v III. zväzkoch spisového materiálu bude časovo náročné. Ďalší dôvod, ktorý ju viedol k využitiu inštitútu náhradného obhajcu bola skutočnosť, že obhajca JUDr. P. G. pôsobí ako advokát v mimo košickom kraji a z jeho podaní je zrejmé, že ako advokát je vyťažený v mieste svojho pôsobiska, čo vyplýva z jeho vyjadrenia, že na deň 27. 2. 2013 mal na Okresnom súde v Humennom okrem predvolania na trestnú veci sp. zn. 1T 49/2011, kde je osem obžalovaných zo závažného zločinu neodvedenia dane podľa § 148 ods. 1, 4 Tr. zák. č. 140/61 aj ďalšie pojednávanie vo veci sp. zn. 3T 9/13, kde mal zastupovať ml. T. K., stíhaného pre obzvlášť závažný zločin. Taktiež zo zápisnice o výsluchu zo dňa 19. 12. 2012, kde rozhodoval súd o ďalšom trvaní väzby v zmysle § 238 ods. 3 Tr. por. vyplýva, že obhajca JUDr. P. G. nebol prítomný. Vo väzobných veciach má súd v zmysle základných zásad trestného konania postupovať prednostne a urýchlene. V záujme dodržania uvedeného postupu, naznačené skutočnosti odôvodňovali obavu, že by mohlo byť zmarené hlavné pojednávanie aj s prihliadnutím na možnú kolíziu u ostatných obhajcov, v neskorších štádiách hlavného pojednávania. Uvedeným postupom sa snažila predísť možným prieťahom v konaní, kde sú traja obžalovaní v väzbe. Využitím inštitútu náhradného obhajcu mala v úmysle zabezpečiť plynulosť a rýchlosť konania, čo však nie je na úkor práv obvinených na ich obhajobu, ale práve naopak v záujme zabezpečiť u všetkých štyroch obžalovaných právo na spravodlivý proces, bez zbytočných prieťahov. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na sťažnosť E. B., ktorú podal na Krajský súd v Košiciach prostredníctvom svojho obhajcu, okrem iného aj z dôvodu, že súd je nečinný a vo veci nekoná plynulo.

Pokiaľ ide o sťažnosť obhajcu, že súd nerozhodoval o námietke zaujatosti, v zmysle ustanovenia § 32 ods. 6 Tr. por., o námietke zaujatosti strany, ktorá je založená na tých

istých dôvodoch, pre ktoré už raz bolo o takej námietke rozhodnuté, alebo ktorá nebola vznesená bezodkladne podľa § 31 ods. 4 Tr. por. alebo ak je dôvodom námietky len procesný postup orgánov činných v trestnom konaní alebo súd v konaní, sa nekoná.“

Dňa 14. mája 2013 bolo ústavnému súdu doručené vyjadrenie právneho zástupcu sťažovateľov k stanovisku okresného súdu, v ktorom sa uvádza:

«Prekvapilo ma tvrdenie súdu, že zákonná sudkyňa využila inštitút náhradného obhajcu z dôvodu, že „ide o väzobnú vec štyroch páchatel'ov, u ktorých vzhľadom na ich doterajší postoj k žalovaným skutkom nebol predpoklad, že učinia vyhlásenie, že sú vinní (!), ale vo veci bude potrebné vykonať rozsiahle dokazovanie“. Takýto postoj súdu popiera základné zásady spravodlivého súdneho procesu, ako aj právo obvineného na obhajobu. Samotná skutočnosť, že ja ako obhajca nie som z Košíc tak isto nemôže odôvodňovať konanie sudkyne, ktorá na základe jedinej, včasnej a riadne odôvodnenej žiadosti o odročenie pojednávania ustanovila dvom obvineným náhradnú obhajkyňu. Súd na jednej strane poukazuje na rozsiahle dokazovanie ktoré je potrebné vykonať, pričom spis sa celkovo nachádza v troch zväzkoch a pritom tvrdí, že náhradná obhajkyňa si bola spis študovať dva dni pred pojednávaním a dokonca si dala vyhotoviť fotokópie zo spisu! Mám veľké pochybnosti, či si náhradná obhajkyňa za necelé dva dni dokázala naštudovať tak rozsiahly spisový materiál, pričom neverím, že jej boli poskytnuté za tak krátky čas fotokópie spisu. Som presvedčený, že náhradný obhajca vzhľadom na krátkosť času na prípravu obhajoby nemohol objektívne poskytnúť kvalifikovanú právnu pomoc obvineným v tak skutkovo ako aj právne náročnom prípade.

Tvrdenie súdu, že nerozhodoval o námietke zaujatosti, nakoľko jej dôvodom bol len procesný postup orgánov činných v trestnom konaní neobstojí, nakoľko námietka bola podaná súdu elektronicky so zaručeným elektronickým podpisom, pričom bolo riadne odôvodnené, prečo považujem sudkyňu JUDr. G. za zaujatú a to tak voči mojej osobe, ako aj voči mojim klientom.»

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by,

vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každú sťažnosť predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každej sťažnosti ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jej prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia sťažnosti vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, sťažnosti, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné sťažnosti alebo sťažnosti podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj sťažnosti podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa § 32 ods. 6 Trestného poriadku o námietke zaujatosti strany, ktorá je založená na tých istých dôvodoch, pre ktoré už raz bolo o takej námietke rozhodnuté, alebo ktorá nebola vznesená bezodkladne podľa § 31 ods. 4 alebo ak je dôvodom námietky len procesný postup orgánov činných v trestnom konaní alebo súdu v konaní, sa nekoná; to platí aj o námietke, ktorá je založená na iných dôvodoch ako dôvodoch podľa § 31.

III.

Podstata sťažnosti sťažovateľov smerovala k tomu, že nimi namietané porušenie ich práv malo nastať tým, že sudkyňa okresného súdu na základe riadne odôvodneného ospravedlnenia namiesto „*preročenia*“, resp. „*odročenia*“ termínu pojednávania ustanovila obvineným náhradného obhajcu, ktorý podľa názoru sťažovateľov nemal dostatočný časový priestor na prípravu kvalifikovanej a efektívnej obhajoby, a následne, keď bola z uvedených dôvodov vznesená riadne odôvodnená námietka zaujatosti proti sudkyňi, túto ona nepovažovala za námietku zaujatosti, ale len za námietku proti procesnému postupu

orgánov činných v trestnom konaní, a vysporiadala sa s ňou procesným postupom, ktorý zákon ustanovuje pre námietky tohto druhu.

Po preskúmaní sťažnosti sťažovateľov, k sťažnosti priložených listín a následných vyjadrení dospel ústavný súd k týmto záverom:

1. K námietke sťažovateľov týkajúcej sa skutočnosti, že po vznesení riadne odôvodnenej námietky zaujatosti proti sudkyni túto ona nepovažovala za námietku zaujatosti, ale len za námietku proti procesnému postupu súdu, a vysporiadala sa s ňou procesným postupom, ktorý zákon ustanovuje pre námietky tohto druhu, ústavný súd uvádza, že procesný postup v prípade vylúčenia orgánov činných v trestnom konaní, súdu a iných osôb je upravený v § 31 a § 32 Trestného poriadku.

Podľa názoru ústavného súdu je potrebné rozlišovať, či bola námietka zaujatosti podaná len z dôvodu procesného rozhodnutia súdu v konaní, alebo bola námietka zaujatosti podaná z dôvodu, že možno mať pochybnosť o nezaujatosti sudcu alebo prísediaceho sudcu, prokurátora, policajta, probačného a mediačného úradníka, vyššieho súdneho úradníka, súdneho tajomníka, asistenta prokurátora a zapisovateľa pre jeho pomer k prejednávanej veci alebo k osobám, ktorých sa úkon priamo týka, k obhajcovi, zákonnému zástupcovi, splnomocnencom alebo pre pomer k inému orgánu činnému v tomto konaní, avšak táto pochybnosť vyvstala v súvislosti s úkonom, resp. rozhodnutím vo veci. Inými slovami, aj to, či predchádzajúci úkon, resp. rozhodnutie vo veci vykonané je teoreticky spôsobilé vyvolať už špecifikovanú pochybnosť, resp. či sa podávateľ takejto námietky aspoň domnieva, že úkon, resp. rozhodnutie vo veci vykonané je spôsobilé vyvolať už špecifikovanú pochybnosť. V prípade, že takáto pochybnosť môže byť vyvolaná, nie je možné zameniť riadnu námietku zaujatosti založenú na dôvodoch špecifikovaných v § 31 ods. 1 Trestného poriadku za námietku podanú z dôvodu procesného rozhodnutia súdu v konaní a konajúci orgán sa s ňou musí zákonom ustanoveným spôsobom zaoberať.

Pre posúdenie textu podanej námietky si ústavný súd vyžiadal jej opis jednak od okresného súdu a jednak od právneho zástupcu sťažovateľov, pričom tieto boli ústavnému súdu doručené 12. júna 2013, resp. 14. júna 2013 a sú zhodné. Z textu podanej námietky vyplýva:

„... Skutočnosť, že sudkyňa JUDr. M. G. neakceptovala moje riadne odôvodnené a včasné ospravedlnenie neúčasti na hlavnom pojednávaní a ustanovila mojim klientom náhradného obhajcu svedčí o jej zaujatosti jednak voči obvineným P. a M. F. a tiež voči mojej osobe, ako ich právnomu zástupcovi. Toto moje podozrenie potvrdzuje aj vyjadrenie sudkyne JUDr. G., že nebude akceptovať žiadne ospravedlnenie neúčasti na pojednávaní a bude to brať ako obštrukciu zo strany obhajoby.

Na základe horeuvedených skutočností preto dôrazne upozorňujem pani sudkyňu JUDr. G., že v prípade konania hlavného pojednávania dňa 27. 02. 2013 bez mojej účasti, budem toto jej konanie považovať za obzvlášť hrubé a závažné porušenie ústavou garantovaného práva na obhajobu a budem iniciovať konanie na ochranu práv mojich mandantov na Ústavnom súde Slovenskej republiky. Poukazujem pri tom na skutočnosť, že svojich klientov zastupujem už od počiatku trestného stíhania, pričom náhradná obhajkyňa si prebrala ustanovenie osem dní pred konaním hlavného pojednávania a nie je objektívne schopná za tak krátky čas dôsledne naštudovať tak skutkovo, ako aj právne závažný prípad a poskytnúť tak kvalifikovanú právnu pomoc obvineným.“

Vyhodnotenie obsahu podania označeného sťažovateľmi ako námietka zaujatosti spočívajúcej v neakceptovaní ospravedlnenia obhajcu sťažovateľov a ustanovení náhradného obhajcu ako podania namietajúceho procesný postup súdu považuje ústavný súd z ústavného hľadiska za relevantnú interpretáciu zákona.

Interpretácia, ktorú okresný súd v danom prípade zvolil, nepopiera znenie a účel právnych noriem aplikovateľných v danej veci (§ 31 a § 32 Trestného poriadku), rešpektuje charakter a účel inštitútu vylúčenia sudcu z vykonávania úkonov trestného konania a pre nedostatok priamej príčinnej súvislosti nemohla mať za následok zásah do práva sťažovateľov na obhajobu a spravodlivý súdny proces, ktoré mali byť podľa ich názoru porušené nesprávnym procesným postupom súdu, pretože na ochranu týchto práv, ktorých porušenie sťažovateľa namietali, slúžia iné opravné prostriedky ustanovené v Trestnom poriadku.

Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti opakovane zdôraznil, že trestné konanie od svojho začiatku až po jeho koniec je procesom, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií pre ochranu práv a slobôd môžu

zo strany orgánov činných v trestnom konaní a taktiež aj zo strany súdov naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia (mutatis mutandis napr. III. ÚS 75/05, IV. ÚS 76/05).

Záver okresného súdu spočívajúci vo vyhodnotení podanej námietky zaujatosti ako námietky procesného postupu súdu nemožno s prihliadnutím na jej obsah kvalifikovať ako zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny alebo spôsobilý porušiť sťažovateľmi označené základné práva.

2. Inštitút náhradného obhajcu je upravený v § 42 Trestného poriadku. V zmysle tohto paragrafu:

(1) Ak je dôvodná obava, že by mohol byť zmarený v prípravnom konaní výsluch obvineného, ktorý trvá na prítomnosti obhajcu, hlavné pojednávanie alebo verejné zasadnutie pre neprítomnosť zvoleného obhajcu alebo ustanoveného obhajcu, môže byť obvinenému popri zvolenom obhajcovi alebo ustanovenom obhajcovi ustanovený náhradný obhajca.

(2) Náhradný obhajca má rovnaké práva a povinnosti ako zvolený obhajca alebo ustanovený obhajca; na hlavnom pojednávaní a verejnom zasadnutí ich však môže vykonávať iba v prípade neúčasti zvoleného obhajcu alebo ustanoveného obhajcu.

(3) Ustanovenia § 40 a § 41 sa na náhradného obhajcu vzťahujú primerane.

Inštitút náhradného obhajcu bol do právneho poriadku Slovenskej republiky zavedený zákonom č. 366/2000 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (Trestný poriadok) v znení neskorších predpisov (novelou predchádzajúceho Trestného poriadku) z dôvodu zamedzenia uskutočňovania obštrukcií zo strany niektorých obvinených, prípadne obhajcov, ktoré sa v praxi často využívali. Ustanovenie náhradného obhajcu je odôvodnené najmä v trestných veciach, v ktorých je predpoklad dlhšieho trvania súdneho konania. Náhradný obhajca sa ustanovuje popri ustanovenom obhajcovi alebo zvolenom obhajcovi opatrením (§ 10 ods. 19), a to len na úsek trestného konania. Náhradný obhajca má rovnaké práva a povinnosti ako zvolený obhajca alebo ustanovený obhajca. To znamená, že náhradný obhajca musí byť pripravený na hlavné pojednávanie a verejné zasadnutie, na ktorom sa aj zúčastňuje. Na hlavnom pojednávaní a verejnom zasadnutí však aktívne vystupuje len vtedy, keď sa na ňom nezúčastní zvolený obhajca alebo ustanovený obhajca. Neúčastou obhajcu treba rozumieť

aj prípad, ak na hlavnom pojednávaní, resp. verejnom zasadnutí dôjde k oslobodeniu od povinnosti obhajovania.

Ústavný súd už v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 215/06 vyslovil, že ustanovením náhradného obhajcu na základe opatrenia v trestnom konaní v medziach upraveného zákonného sudcovského uváženia všeobecný súd nemôže porušiť základné právo sťažovateľa na právnu pomoc v konaní pred súdom podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, resp. práv podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru. Tento záver rovnako platí vo vzťahu k základnému právu na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy, ktoré ako *lex specialis* nadväzuje na čl. 47 ods. 2 ústavy.

Z vyjadrenia sťažovateľov zo 14. mája 2013 vyplýva, že v danej trestnej veci ide o rozsiahly spisový materiál nachádzajúci sa v troch zväzkoch. Z vyjadrenia predsedníčky okresného súdu vyplýva, že zákonná sudkyňa využila inštitút náhradného obhajcu z dôvodu, že ide o väzobnú vec štyroch páchatel'ov, u ktorých vzhľadom na doterajší postoj k žalovaným skutkom nebol predpoklad postupu v zmysle § 257 Trestného poriadku, ale že vo veci bude potrebné vykonať rozsiahle dokazovanie, ktoré vzhľadom na počet svedkov vypočítaných v prípravnom konaní, znalecké posudky a ďalšie listinné dôkazy bude časovo náročné. Vzhľadom na už uvedené ústavný súd opätovne zdôrazňuje, že ustanovenie náhradného obhajcu je odôvodnené najmä v trestných veciach, v ktorých je predpoklad dlhšieho trvania súdneho konania. Z toho vyplýva, že pre použitie inštitútu náhradného obhajcu vyplýva pre konajúceho sudcu najmä povinnosť starostlivo zvážiť predložený spisový materiál z prípravného konania. Ustanovenie náhradného obhajcu popri zvolenom obhajcovi nie je možné chápať ako porušenie základných práv, keďže aktívne vystupuje len v prípade neúčasti zvoleného obhajcu na hlavnom pojednávaní, resp. verejnom zasadnutí. To znamená, že aj napriek ustanoveniu náhradného obhajcu tento ešte nevyhnutne nemusí vykonať úkon právnej služby ako obhajca v danej trestnej veci v prípade, že zvolený obhajca bude riadne prítomný na každom hlavnom pojednávaní, resp. verejnom zasadnutí, resp. úkone v prípravnom konaní. Tento filozoficko-logický prístup vyjadril zákonodarca koncipovaním iba možnosti súdu použiť tento inštitút, ktorý však podmienil dôvodnou obavou zmarenia vykonania úkonu, hlavného pojednávania, resp. verejného zasadnutia.

Zo znenia ustanovení Trestného poriadku je zrejmé, že sťažovateľom bol náhradný obhajca ustanovený zo zákonom predpokladaného dôvodu – hrozby zmarenia hlavného pojednávania v dôsledku neprítomnosti zvoleného obhajcu, pričom potreba ustanovenia náhradného obhajcu bola v tomto prípade zvýraznená aj skutočnosťou, že ide o väzobnú vec.

Na tomto mieste však ústavný súd považuje za nevyhnutné zdôrazniť, že miesto výkonu advokácie nemôže byť jediným objektívnym kritériom použitia inštitútu náhradného obhajcu. Z toho dôvodu nie je možné akceptovať vyjadrenie predsedníčky okresného súdu, v ktorom uvádza, že ďalším dôvodom, ktorý viedol zákonnú sudkyňu k využitiu náhradného obhajcu, bola skutočnosť, že obhajca JUDr. P. G. pôsobí ako advokát mimo Košického kraja a z jeho podaní je zrejmé, že ako advokát je vyťažený v mieste svojho pôsobiska. Na základe *ad hoc* prípadu nie je možné vyvodzovať závery celkovej zaneprázdnenosti advokáta a úlohou súdu nie je ani dospieť k takýmto záverom. V zmysle § 2 ods. 3 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov advokátske povolanie je slobodné povolanie, ktoré možno vykonávať len podľa tohto zákona.

A v zmysle § 1 ods. 3 tohto istého zákona právne služby na území Slovenskej republiky poskytujú advokáti, ako aj ďalšie fyzické osoby a právnické osoby uvedené v ustanoveniach § 30 písm. b), c), d), e) a i) za podmienok a spôsobom ustanoveným týmto zákonom. Advokáti poskytujú iné služby v súlade s osobitnými predpismi.

Vzhľadom na už konštatované dospel ústavný súd k záveru, že advokát – riadne zapísaný v zozname advokátov Slovenskej advokátskej komory – je oprávnený vo vzťahu k územia Slovenskej republiky poskytovať právne služby na celom území Slovenskej republiky, a nie je prípustné, aby bol mu výkon advokácie kdekoľvek na území Slovenskej republiky znemožnený. Taktiež však nie je možné domnievať sa, že pokiaľ advokát nemá sídlo kancelárie, resp. pracovisko v obvode toho-ktorého súdu, nebude môcť *pro futuro* v dostatočnej miere kvalifikovane poskytovať právne služby a zúčastňovať sa na pojednávaniach v obvode tohto súdu.

V tejto súvislosti považuje ústavný súd za vhodné pripomenúť, že podstatou a zmyslom základného práva na obhajobu je zaručiť obvinenému, resp. obžalovanému primeranú a dostatočnú možnosť ochrany jeho práv a právom chránených záujmov v rámci konania v jeho trestnej veci v súlade s požiadavkami spravodlivého procesu. Súd musí tieto požiadavky rešpektovať, no konečný spôsob a rozsah uplatnenia práv zahrnutých v práve na obhajobu v konkrétnych prípadoch nezávisí iba na jeho postupe. Je objektívne podmienený aj postupom a správaním obžalovaného a jeho obhajcu. Povinnosťou súdu je rešpektovať práva obžalovaného v intenciách princípov spravodlivého súdneho konania, nie však bezvýhradne prispôbiť procesný postup programu alebo požiadavkám obžalovaného alebo jeho obhajcu.

Ústavný súd už len fakticky poznamenáva, že napriek prezentovanému nesúhlasu sťažovateľov s namietaným opatrením sa ustanovením náhradného obhajcu právo na obhajobu skôr rozširuje ako obmedzuje.

K nedostatku dostatočného časového priestoru na prípravu kvalifikovanej a efektívnej obhajoby náhradným obhajcom ústavný súd uvádza, že v zmysle § 44 ods. 1 Trestného poriadku je obhajca povinný poskytovať obvinenému potrebnú právnu pomoc, na obhajovanie jeho záujmov účelne využívať prostriedky a spôsoby obhajoby uvedené v zákone, najmä starať sa o to, aby boli v konaní náležité a včas objasnené skutočnosti, ktoré obvineného zbavujú viny alebo jeho vinu zmierňujú.

Je nepochybné, že zákonná povinnosť poskytovať obvinenému potrebnú právnu pomoc sa vzťahuje tak na ustanoveného, zvoleného, ako aj na náhradného obhajcu. Je celkom prirodzené, že takáto právna pomoc musí byť efektívna a kvalifikovaná v zmysle naplnenia základnej požiadavky zákonnej obhajoby obvineného v trestnom konaní, a síce, aby mu nebolo pričítané viac než to, čo si svojim protiprávnym konaním zaslúžil. Sťažovatelia vo svojom vyjadrení zo 14. mája 2013 uvádzajú, že *„súd na jednej strane poukazuje na rozsiahle dokazovanie, ktoré je potrebné vykonať, pričom spis sa celkovo nachádza v troch zväzkoch a pritom tvrdí, že náhradná obhajkyňa si bola spis študovať dva dni pred pojednávaním a dokonca si dala vyhotoviť fotokópie zo spisu! Mám veľké pochybnosti, či si náhradná obhajkyňa za necelé dva dni dokázala naštudovať tak rozsiahly*

spisový materiál, pričom neverím, že jej boli poskytnuté za tak krátky čas fotokópie spisu. Som presvedčený, že náhradný obhajca vzhľadom na krátkosť času na prípravu obhajoby nemohol objektívne poskytnúť kvalifikovanú právnu pomoc obvineným tak v skutkovo ako aj právne náročnom prípade.“

Zo spisového materiálu vyplýva, že opatrenie sp. zn. 5 T 213/2012, ktorým bola v danej trestnej veci ustanovená náhradná obhajkyňa, bolo vydané 11. februára 2013. Z úradného záznamu vyplýva, že ustanovená (v tomto prípade náhradná) obhajkyňa si bola spis študovať a vyhotovila si fotokópie zo spisu 25. februára 2013. Príprava kvalifikovanej obhajoby v akejkoľvek trestnej kauze si nepochybne vyžaduje istý časový priestor, ktorý sa môže *ad hoc* líšiť. Ústavný súd však nie je spôsobilý posudzovať dĺžku a adekvátnosť doby prípravy obhajoby v akomkoľvek prípade. Pre posudzovanie adekvátnosti dĺžky doby prípravy obhajoby náhradným obhajcom je subjektívny pocit zvoleného obhajcu sťažovateľov právne irelevantný.

Nad rámec konštatovaného však ústavný súd uvádza, že obhajca má nepochybne možnosť žiadať o odročene pojednávania z dôvodu, že mu nebol poskytnutý dostatočný časový priestor na prípravu obhajoby. Zákonodarca vymedzil dostatočný časový priestor na prípravu obhajoby právnou fikciou upravenou v § 247 ods. 1 Trestného poriadku, v zmysle ktorého termín hlavného pojednávania určí predseda senátu tak, aby obžalovaný od doručenia predvolania, prokurátor a obhajca od upovedomenia mali lehotu aspoň päť pracovných dní. Túto lehotu možno skrátiť len s ich súhlasom a tiež vtedy, ak obžalovaný odmietol účasť na hlavnom pojednávaní alebo požiadal, aby sa hlavné pojednávanie konalo v jeho neprítomnosti. U ostatných osôb, ktoré sa na hlavné pojednávanie predvolávajú alebo o ňom upovedomujú, treba spravidla zachovať aspoň trojdňovú lehotu. Ak sa pri skrátrenom vyšetrowaní postupovalo podľa § 204, lehoty uvedené v tomto ustanovení sa nepoužijú.

Ako vyplýva z už citovaného, rozhodnou skutočnosťou pre počítanie času je podľa § 247 ods. 1 Trestného poriadku doručenie predvolania, resp. upovedomenia. Z dôvodu, že náhradná obhajkyňa nežiadala o odročenie uvedeného pojednávania, možno dospieť k záveru, že ona sama subjektívne považovala svoju prípravu na pojednávanie za dostatočnú na to, aby poskytovala obvineným kvalifikovanú právnu pomoc.

Vo vzťahu k uvedenému ústavný súd nevidí ani možnosť vyslovenia zásahu do práv sťažovateľov podľa čl. 6 ods. 1 a 3 dohovoru. Sťažovatelia porušenie čl. 6 ods. 1 a 3 dohovoru vo svojej sťažnosti namietali iba v súvislosti s tvrdým porušením ich práva na obhajobu a žiadne iné skutočnosti nasvedčujúce jeho porušeniu neuviedli a nevyplývajú ani z obsahu odôvodnenia sťažnosti.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. novembra 2013